

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol
Dyddiad y Cyfarfod	20 Tachwedd 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Bobby Feeley / Phil Gilroy
Awdur yr Adroddiad	David Soley
Teitl	Arolygiaeth Gofal Cymru - Arolygu Gwasanaethau Oedolion Hŷn

1.0 Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Crynodeb o adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru i'w Arolygiad o Wasanaethau Oedolion Hŷn Cyngor Sir Ddinbych (CSDd); canfyddiadau allweddol a chamau gweithredu cysylltiedig.

2.0 Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn ymwneud ag arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru o Wasanaethau Oedolion Hŷn CSDd; canfyddiadau allweddol a chamau cysylltiol.

3.0 Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol yn ystyried ac yn gwneud sylwadau fel sy'n briodol ar yr adroddiad hwn, ac yn benodol y camau gweithredu ynddo.

4.0 Manylion yr adroddiad

- 4.1 Ym mis Mai 2019, arweiniodd Arolygiaeth Gofal Cymru arolygiad o wasanaethau oedolion hŷn CSDd fel rhan o adolygiad cenedlaethol i weld pa mor dda mae awdurdodau lleol a byrddau iechyd yn hyrwyddo annibyniaeth ac yn atal anghenion cynyddol, ar y cyd ag Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru.
- 4.2 Adolygodd y tîm arolygu 60 o ffeiliau achos unigol a chyfweld â rheolwyr, staff ac Aelodau Etholedig CSDd. Fe wnaethon nhw hefyd gyfweld â phartneriaid a budd-ddeiliaid allweddol ar draws iechyd a gofal cymdeithasol, a chwrdd â dinasyddion a gofalwyr sy'n defnyddio gwasanaethau. Canolbwyntiodd yr arolygiad ar brofiadau pobl a'r canlyniadau ar eu taith drwy wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.
- 4.3 Caiff canfyddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru eu rhannu'n **'Gryfderau'** a **'Blaenoriaethau ar gyfer gwella'**, ac maen nhw wedi'u rhestru o dan 4 pennawd:
  - i. Lles
  - ii. Pobl – llais a dewis
  - iii. Partneriaeth ac integreiddio - cyd-gynhyrchu
  - iv. Atal ac ymyrryd yn gynnar

4.4 Lles – Cryfderau

- *Gall yr awdurdod lleol ddangos sut y mae wedi croesawu lles ac yn gweithio tuag at sicrhau bod penderfyniadau polisi a chyllideb yn canolbwyntio ar wella lles dinasyddion yng Nghyngor Sir Dinbych. Mae'n deall y cysylltiad rhwng hyrwyddo annibyniaeth, canlyniadau gwell i bobl a gwasanaethau cynaliadwy.*
- *Gall pobl fod yn hyderus iawn bod yr awdurdod lleol yn cydnabod mai oedolion yw'r bobl gorau i feirniadu eu lles eu hunain.*

4.5 Lles - Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Rhaid i uwch reolwyr sicrhau bod unigolion yn teimlo eu bod yn bartner cyfartal yn eu perthynas â gweithwyr proffesiynol diogelu sy'n gweithio i'w hamddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod.*
Roedd hwn yn fater a nodwyd eisoes gan reolwyr Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn dilyn gweithredu 'Archwiliadau Ffeiliau Achos Diogelu' ym mis Medi 2018. Mae rheolwyr Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn hyderus y bydd arolygwyr Arolygiaeth Gofal Cymru yn dod o hyd i welliannau priodol pan fyddant yn dychwelyd i ymweld â CSDd ym mis Ionawr 2020 i gynnal Archwiliad Ymarfer Diogelu.

4.6 Pobl – llais a dewis – Cryfderau

- *Mae gan yr awdurdod lleol ddealltwriaeth ddigonol o sut y gall pobl gael eu grymuso gan wybodaeth, cyngor a chymorth a thrwy fod yn rhan o ddylunio a gweithredu gwasanaethau.*
- *Mae gan ymarferwyr ymreolaeth a chyfle i gyfrannu'n gadarnhaol at ddatblygiad gwasanaethau.*
- *Mae lleisiau eiriolwyr anffurfiol yn cael eu clywed a'u cofnodi'n rheolaidd mewn llawer o nodiadau ffeil. Mae'r awdurdod lleol yn cydnabod bod angen iddo wella hygyrchedd i eiriolaeth ffurfiol.*
- *Mae asesiadau galluedd meddyliol yn ddigonol. Mae'r awdurdod lleol eisoes wedi rhoi mesurau ar waith i lywio gwelliannau pellach wrth gofnodi.*

4.7 Pobl – llais a dewis – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Cydymffurfiaeth agosach gyda Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) o ran:*
  - Prydlondeb, cyfathrebu a chanolbwyntio ar brosesau diogelu.*
Mae hyn yn ymwneud â pherfformiad CSDd yn erbyn y targed 7 diwrnod ar gyfer cwblhau ymholiadau Diogelu, sy'n tua 65% ar gyfartaledd yn erbyn cyfartaledd Cymreig o tua 85%. Mae cyflwyno 'Archwiliadau Ffeiliau Achos Diogelu' wedi galluogi i Wasanaethau Cymorth Cymunedol nodi a gweithredu newidiadau mewn ymarfer. Yn ystod 2 chwarter cyntaf eleni mae sgôr perfformiad CSDd yn 89.5% ar gyfartaledd.
  - Mae hawliau diamwys i ganlyniadau asesiadau yn cael eu cynnal waeth beth fo adnoddau ariannol yr unigolyn.*

Mae hyn yn ymwneud â dadl barhaus rhwng Arolygiaeth Gofal Cymru a mwyafrif Awdurdodau Lleol Cymru ac mae wedi ymddangos mewn arolygiadau lleol eraill. Mae'r awdurdodau lleol yn credu bod meini prawf cymhwysedd Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn seiliedig ar asedau, ac felly'n ystyried ystod dinasyddion o'r adnoddau cymunedol a phersonol sydd ar gael iddyn nhw wrth

bennu cymhwysedd ar gyfer cynllun gofal a chymorth wedi'i reoli. Ymddengys bod Arolygiaeth Gofal Cymru yn dehongli'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant fel un sy'n ei gwneud yn ofynnol i ALLau ariannu'r holl ofal a chymorth hyd yn oed os yw dinasyddion yn gallu, ac yn dewis, ei ariannu eu hunain. Maen nhw'n ymddangos i fod wedi cymysgu'r meini prawf cymhwysedd ag asesiad ariannol ffurfiol, a gynhelir mewn gwirionedd ar ôl cytuno ar gynllun gofal a chymorth wedi'i reoli.

iii. Rhaid i'r angen i gynnal asesiad mwy arbenigol beidio ag atal nac oedi darpariaeth gwasanaethau priodol.

Mae hyn yn ymwneud â nifer gyfyngedig o achosion lle cafodd oedi ei olrhain i staff CSDd a oedd yn aros i asiantaethau partner gynnal asesiadau arbenigol. Mae hon yn her barhaus ac rydym mewn trafodaethau gydag Asiantaethau Partner i gytuno ar strategaethau a fydd yn ein galluogi i osgoi oedi diangen yn y dyfodol.

iv. Cofnodi canlyniad yr asesiad ac unrhyw gyngor neu arweiniad a roddir ar yr offeryn asesu a chymhwyster. Ymhob achos rhaid i gofnod yr asesiad gynnwys esboniad o sut y bydd y camau gweithredu a argymhellir yn helpu i gyflawni'r canlyniad a nodwyd neu fel arall ddiwallu anghenion a nodwyd gan yr asesiad.

Mae hyn yn ymwneud â heriau gyda'r cynllun Gofal a Chefnogaeth Integredig a gynhwysir yn PARIS, a nodwyd i ddechrau ym mis Hydref 2018 drwy archwilio ffeiliau achos. Mae grŵp tasg a gorffen, gan gynnwys rheolwyr a staff TGCh a rheng flaen yn adolygu'r cynllun gofal a chymorth integredig i wella'r broses gofnodi ar hyn o bryd.

4.6 Partneriaeth ac integreiddio – cydgynhyrchu - Cryfderau

- *Mae staff wedi eu grymuso i gyd-gynhyrchu atebion creadigol sy'n diwallu'r deilliannau y mae'r bobl sydd angen gofal a chymorth, a gofalwyr sydd angen cefnogaeth, wedi eu dynodi drostynt eu hunain.*
- *Mae darpariaeth gwasanaeth yn seiliedig ar yr uchelgais i wneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau trigolion Sir Ddinbych. Mae enghreifftiau da o reolwyr ar bob lefel yn defnyddio eu menter a'u sgiliau arweinyddiaeth i sicrhau gwelliannau mewn diwylliant ac arfer gweithredol.*
- *Dangosir parodrwydd i roi cynnig ar ddulliau newydd a gweithio gyda phartneriaid allweddol drwy ddatblygu Un Pwynt Mynediad, Pwyntiau Siarad, Llyw-wyr Cymunedol a Thimau Adnoddau Cymunedol.*

4.7 Partneriaeth ac integreiddio – cydgynhyrchu – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Mae angen i reolwyr strategol sicrhau y caiff gwasanaethau ac adnoddau eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol ac effeithlon.*
Yn ddiweddar, gostyngwyd strwythur uwch reoli Gwasanaethau Cymorth Cymunedol gan un rheolwr gwasanaeth ac mae'r strwythur rheoli tîm yn cael ei adolygu yng ngoleuni gweithredu timau integredig. Mae Paneli Adolygu

Cymheiriaid Amlddisgyblaethol bellach yn darparu gweithdrefnau craffu cadarn ar gynlluniau gofal a chymorth i sicrhau eu bod yn seiliedig ar gryfderau ac yn defnyddio'r holl gymorth cymunedol sydd ar gael cyn ystyried gwasanaethau a ariennir gan y cyngor.

- *Mae angen sicrhau'r budd mwyaf posibl o weithwyr proffesiynol yn gweithio gyda'i gilydd i ddiogelu pobl rhag camdriniaeth ac esgeulustod drwy wybodaeth broffesiynol a rennir, her gadarn, sylw i fanylion a dolenni adborth i systemau sicrhau ansawdd.*

Er na ddaethon nhw o hyd i unrhyw arwydd bod dinasyddion yn cael eu diogelu neu eu hesgeuluso yn amhriodol, mae Arolygiaeth Gofal Cymru yn credu ei fod wedi canfod rhywfaint o dystiolaeth o ddiffyg her a

monitro parhaus o ran partneriaid y GIG yn ystod ymyriadau diogelu. Rydym wedi cymryd sylw o'r adborth hwn a, lle y bo'n briodol, byddwn yn herio ac yn monitro partneriaid y GIG yn rymus, gan sicrhau bod hyn yn cael ei gofnodi'n gywir mewn ffeiliau achos dinasyddion.

4.8 Atal ac ymyrraeth gynnar - Cryfderau

- *Mae Un Pwynt Mynediad a 'Pwyntiau Siarad' yn dangos ymrwymiad yr awdurdod lleol a phartneriaid statudol i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i bobl er mwyn iddyn nhw allu rheoli eu bywyd o ddydd i ddydd a chyflawni'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw.*
- *Mae atal neu ohirio datblygiad anghenion gofal a chymorth yn ochri'n agos â chyfrifoldebau awdurdodau lleol eraill, gan gynnwys tai, hamdden ac iechyd yr amgylchedd.*

4.9 Atal ac ymyrryd yn fuan – Blaenoriaethau ar gyfer gwella

- *Mae angen i'r awdurdod lleol adolygu Un Pwynt Mynediad a Phwyntiau Siarad gyda phartneriaid er mwyn sicrhau bod pobl yn cael gwybodaeth a chynngor prydlon a chymesur, yn ogystal â mynediad at ofal a chefnogaeth.*

Roedd Pwyntiau Siarad yn ddarostyngedig i adolygiad allanol yn 2019 a oedd yn cynnwys partneriaid sector gwirfoddol a statudol, yn ogystal â dinasyddion a gofalwyr. Cafodd Un Pwynt Mynediad ei adolygu'n llawn gyda'r holl fudd-ddeiliaid yn 2017 ers iddo fod o dan adolygiad parhaus gan fod y gofynion yn newid oherwydd bod staff iechyd a gofal cymdeithasol yn integreiddio i Dimau Adnoddau Cymunedol.

- *Mae diffyg argaeledd gwasanaethau gofal cartref yn golygu nad yw rhai pobl yn cael y gofal a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt. Mae hwn wedi bod yn fater hirsefydlog mewn rhai rhannau o'r sir ac mae angen gweithredu i atal analluedd gofalwyr ymhellach, a'r pwysau cynyddol ar staff mewn gwasanaethau ailalluogi a gwasanaethau iechyd cymunedol.*

Yn dilyn tendr aflwyddiannus am wasanaethau mewn lleoliadau penodol, cyfarfu'r Prif reolwr a'r prif gomisiynydd â'r holl brif ddarparwyr gofal cartref i gael eu barn am heriau allweddol. Dywedodd pob un mai recriwtio a chadw staff oedd eu her fwyaf, a chredai'r mwyafrif fod hyn yn waeth oherwydd y gofynion newydd o ran hyfforddi a chofrestru a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru. Nid yw'r materion hyn yn benodol i Sir Ddinbych, maen nhw'n gyffredin ar draws Cymru a'r DU. Mae

Gwasanaethau Cymorth Cymunedol bellach yn cwrdd â darparwyr i gytuno ar fentrau i'w helpu i recriwtio a chadw staff.

5.0 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru yn darparu tystiolaeth sylweddol o ymrwymiad Gwasanaethau Cymorth Cymunedol i gefnogi **Cymunedau Gwydn**; gan weithio gyda phobl a chymunedau i feithrin annibyniaeth a gwytnwch, hybu iechyd a lles ac annog pobl i aros mor annibynnol â phosibl.

6.0 Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthnasol

7.0 Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 7.1 Mae mentrau Gwasanaethau Cymorth Cymunedol wedi'u hanelu at wella Lles, cynyddu llais a dewis, cefnogi Partneriaethau, integreiddio a chydgyhyrchu oll o dan fgythiad llai o gyllid, yn ogystal â llai o alw am ofal cymdeithasol. Efallai y bydd gostyngiadau pellach mewn cyllid yn ei gwneud yn ofynnol i'r Gwasanaethau Cymorth Cymunedol ganolbwyntio'n llwyr ar gyfrifoldebau statudol ar draul gwasanaethau y gwyddys eu bod yn lleihau'r galw yn y dyfodol.
- 7.2 Mae Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn ceisio lliniaru toriadau cyllid drwy fabwysiadu dewisiadau amgen mwy effeithlon ac effeithiol yn y gymuned yn lle gofal a chymorth traddodiadol, ond er mwyn i hyn fod yn llwyddiannus mae angen amser a buddsoddiad parhaus.

8.0 Pŵer i wneud y Penderfyniad

Does dim angen penderfyniad